

УДК 336.5

Ірина СИДОР

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА У ФУНКЦІОНУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ

Узагальнено наукові підходи до визначення сутності поняття “бюджетна політика”. Розглянуто вплив складових бюджетної політики на функціонування соціальної сфери. Досліджено різні підходи до оцінки ефективності бюджетної політики в соціальній сфері. Розкрито механізм реалізації бюджетної політики в соціальній сфері через призму оцінки її ефективності. Виявлено проблеми реалізації бюджетної політики в соціальній сфері та визначено першочергові заходи їх вирішення.

Ключові слова: бюджетна політика, бюджетна політика у соціальній сфері, механізм реалізації бюджетної політики у соціальній сфері, оцінка ефективності бюджетної політики у соціальній сфері, показники ефективності бюджетної політики.

Ірина СЫДОР

Бюджетная политика в функционировании социальной сферы: проблемы определения эффективности

Обобщены научные подходы к определению сущности понятия “бюджетная политика”. Рассмотрено влияние составляющих бюджетной политики на функционирование социальной сферы. Исследованы различные подходы к оценке эффективности бюджетной политики в социальной сфере. Раскрыт механизм реализации бюджетной политики в социальной сфере через призму оценки ее эффективности. Выявлены проблемы реализации бюджетной политики в социальной сфере и определены первоочередные меры их решения.

Ключевые слова: бюджетная политика, бюджетная политика в социальной сфере, механизм реализации бюджетной политики в социальной сфере, оценка эффективности бюджетной политики в социальной сфере, показатели эффективности бюджетной политики.

Iryna SYDOR

Fiscal policy in social sector functioning: efficiency problems

Introduction. Having declared Ukraine as a socially oriented state, an issue of efficient implementation its social function which provides high standards and quality of citizens' life appeared. The efficient fiscal policy which can promote the necessary environment creation for the successful operation and social sphere development is becoming more important herewith.

Purpose. *The clarification of fiscal policy content; the research of different approaches to assess effectiveness of fiscal policy in the social sphere; the determination of mechanism impact of fiscal policy realization in the social sphere for its effectiveness through the implementation of specific methods, leverage and instruments.*

Results. *It has been reviewed the content of fiscal policy and the impact of its components on social sphere functioning. It has been researched different approaches to assess effectiveness of fiscal policy in the social sphere. It has been revealed the effectiveness of fiscal policy realization mechanism in the social sphere. It has been identified the problems of fiscal policy realization in the social sphere and determined the priority measures to solve them.*

Conclusion. *The priority measures of improving the fiscal policy efficiency in the social sphere should be: the coordination of fiscal policy guidelines with the social and economic development plans of the country; provide balancing programs and measures of fiscal policy to avoid destabilizing factors; develop a comprehensive program to evaluate economic and social efficiency of state programs in social sphere in order to define a set of indicators which reflect the increase in quality of life according to the programs realization.*

Keywords: *fiscal policy, fiscal policy in the social sphere, the mechanism of implementation of fiscal policy in the social sphere, evaluating the effectiveness of fiscal policy in the social sphere, performance of fiscal policy.*

JEL Classification: H530.

Постановка проблеми. Бюджетна політика є складовою економічної і фінансової політики держави, а також одним із вагомих інструментів державного регулювання соціально-економічного розвитку держави. В основі формування бюджетної політики будь-якої держави повинна бути покладена стратегія її соціально-економічного розвитку відповідно до завдань, які стоять перед суспільством на конкретному етапі його сталого розвитку.

Сталий розвиток країни містить в собі два типи розвитку: економічний і соціальний, які тісно взаємопов'язані між собою. Саме тому неможливо досягнути найвищих економічних показників, не покращуючи соціальних умов, а відтак, необхідно розробити стратегію економічного розвитку країни крізь призму соціальних потреб. Як зазначає І.В. Костюк: “Стратегія економічного розвитку, розроблена крізь призму соціальних потреб, буде найуспішнішою і за умов її

реалізації здатна вивести країну на найвищі світові рейтинги за економічними і соціальними показниками” [1, 212].

Зважаючи на проголошення України соціально-орієнтованою державою, постає питання щодо ефективності виконання її соціальної функції, яка передбачає забезпечення високих стандартів рівня та якості життя громадян. При цьому все більшого значення набуває ефективна бюджетна політика, яка здатна сприяти створенню необхідного середовища задля успішного функціонування і розвитку соціальної сфери. Особливо гостро ця тема постає сьогодні в умовах постійного зростання бідності населення, майнового розшарування суспільства, погіршення стану здоров'я громадян, зниження якості надання соціально значимих послуг, що створює підґрунтя для виникнення нових та загострення існуючих соціальних ризиків.

Не втрачає актуальності питання дослідження діючого механізму реалізації

бюджетної політики у фінансуванні та сприянні розвитку соціальної сфери, а також оцінка ефективності його здійснення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання формування та реалізації бюджетної політики в соціальній сфері, визначення показників ефективності виконання бюджетних програм досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці, серед яких слід відмітити праці: Н. Богомолової, Н. Громової, В. Дем'янишина, Ф. Журавки, О. Кириленко, І. Костюка, Л. Лазебника, Е. Лібанової, І. Луніної, Л. Максюті, Н. Овчарової, К. Павлюк, С. Рибак, Л. Сергієнка, І. Чугунова, В. Федосова, С. Юрія та інших.

Метою статті є з'ясування змісту бюджетної політики; дослідження різноманітних підходів до оцінки ефективності бюджетної політики в соціальній сфері, визначення впливу механізму реалізації бюджетної політики в соціальній сфері на її ефективність через використання специфічних методів, важелів та інструментів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сутність бюджетної політики визначається як діяльність держави в сфері формування, розподілу й використання коштів централізованого фонду держави.

Бюджетна політика виявляється у системі форм і методів мобілізації фінансових ресурсів та їх розподілу і являє собою цілісну єдність формування і використання коштів бюджетів усіх рівнів, яка реалізує стратегічні цілі державної економічної політики [2, 43].

Бюджетна політика держави – це діяльність органів державної влади, державного управління та місцевого самоврядування з визначення стратегічної мети, напрямів, завдань і пріоритетів розвитку бюджетних відносин та засобів бюджетної тактики для їх досягнення і застосування [3, 232].

На практиці бюджетна політика виявляється шляхом формування бюджету

держави, його збалансування та розподілу бюджетних коштів, і до бюджетної політики відносять визначення засад бюджетного устрою країни, бюджетної системи та міжбюджетних відносин [4, 324].

Термін “бюджетна політика” має різнобічне змістове наповнення. Здебільшого сутність бюджетної політики розглядається з позиції суб'єктивізму як сукупність дій і заходів держави й інших суб'єктів фінансових відносин з метою розробки пріоритетних напрямів, вирішення чи досягнення конкретних завдань соціально-економічного розвитку держави. Водночас не можна відкидати об'єктивні витоки, характерні для бюджетної політики як явища, що формується і реалізується у реальному економічному середовищі в межах об'єктивних економічних відносин та дії економічних законів розвитку суспільства.

Як зазначає Л.К. Сергієнко, поєднання та взаємозв'язок об'єктивного і суб'єктивного визначає єдність бюджетної політики, при цьому кожна складова зберігає свою самостійність як окремий елемент, перший із яких функціонує у базисі, а інший – у надбудові. Неврахування такої структури може спричинити негативний вплив на економічне середовище в цілому [5, 740].

Бюджетна політика спрямована на оптимізацію формування бюджетних доходів, використання бюджетних ресурсів, управління дефіцитом бюджету та державним боргом, узгодження загальнодержавних і місцевих інтересів у сфері міжбюджетних відносин з метою забезпечення ефективності державних інвестицій та соціальної справедливості в процесі перерозподілу національного доходу. З огляду на це бюджетна політика містить чотири базові складові: політику у сфері доходів бюджету; видатків бюджету; бюджетного дефіциту та державного боргу; бюджетного регулювання та міжбюджетних відносин.

Розглядаючи бюджетну політику у соціальній сфері, необхідно зазначити, що серед її складових прямих вплив на функціонування соціальної сфери здійснює політика у сфері видатків бюджету та політика бюджетного регулювання і міжбюджетних відносин. Політика у сфері видатків бюджету сприяє забезпеченню прямого бюджетного фінансування соціальної сфери, а політика у сфері бюджетного регулювання і міжбюджетних відносин сприяє розподілу трансфертних платежів для забезпечення функціонування закладів і установ соціальної сфери шляхом перерозподілу бюджетних коштів.

Політика у сфері доходів бюджету та бюджетного дефіциту і державного боргу опосередковано впливає на функціонування соціальної сфери через формування фінансової основи для виконання покладених на державу функцій шляхом мобілізації бюджетних ресурсів і здійснення запозичень.

Досліджуючи формування і реалізацію бюджетної політики у соціальній сфері Н.В. Овчарова визначає сутність державної політики в соціальній сфері як складову фінансової політики країни, яка забезпечує реалізацію соціальної функції держави щодо виконання державних соціальних гарантій через комплекс заходів і дій уповноважених органів державної влади з управління бюджетними відносинами, які виникають при формуванні, розподілі та перерозподілі бюджетних ресурсів у соціальній сфері з метою досягнення стратегічних соціальних цілей суспільства, що сприяють підвищенню рівня та якості життя населення [6, 4]. Погоджуючись з такою позицією автора, слід зауважити, що у такому визначенні, окрім суб'єктів бюджетних відносин та меж їх діяльності, вказано на результативність дій і заходів, які здійснюються внаслідок реалізації бюджетної політики в соціальній сфері, а саме підвищення рівня і якості життя. Позитивний результат

реалізації бюджетної політики у соціальній сфері вказує на її ефективність.

Ефективність – це співвідношення отриманого результату від певних заходів до витрат на їх реалізацію. Позитивний показник вказуватиме на фактичну ефективність, а від'ємний – на неефективну діяльність. Деякі автори схиляються до думки, що, з позиції бюджетної політики держави в соціальній сфері, під ефективністю варто розуміти соціальний ефект від надання бюджетних послуг населенню [7, 8].

Проблемою діючої практики формування і реалізації бюджетної політики в соціальній сфері є складність визначення показників, які вказують на ефективність прийнятих рішень і здійснених заходів.

Так, Н.І. Богомолова зазначає, що важливим критерієм ефективної бюджетної політики є рівень виконання бюджетів, а під ефективністю бюджетної політики слід розуміти ступінь досягнення встановлених при бюджетуванні цілей з позицій державних інтересів – зміцнення дохідної частини бюджетів і створення умов макроекономічної стабілізації; ефективність характеризує результативність здійснення бюджетного процесу зі створення державою засад щодо підвищення ролі бюджету як інструменту формування й оптимального розподілу фінансових ресурсів між різними ланками бюджетної системи для ефективного її розвитку [7].

У табл. 1 подано динаміку, склад і структуру видатків зведеного бюджету України на соціальну сферу. Ці дані відображають тенденцію до поступового зростання видатків зведеного бюджету України на соціальну сферу з 240,62 млрд. грн. у 2010 р. до 377,77 млрд. грн. у 2015 р., тобто за останні шість років ця група видатків зросла на 137,15 млрд. грн.

У структурі видатків зведеного бюджету частка видатків на соціальну сферу перебуває в межах 64,41% – 55,57% з харак-

Динаміка, склад і структура видатків зведеного бюджету на соціальну сферу у період 2010–2015 рр. [9]

роки		Всього видатки зведеного бюджету, в тому числі:	Всього видатки на соціальну сферу, з них:	охорона здоров'я	духовний і фізичний розвиток	освіта	соціальний захист і соціальне забезпечення
2010	млрд. грн.	404,34	245,81	44,63	11,94	82,30	106,94
		377,84	240,62	44,75	11,52	79,82	104,53
	частка, %	100,0	63,51	11,84	3,04	21,12	27,66
	рівень вик-я, %	93,4	97,9	100,2	96,4	96,9	97,7
2011	млрд. грн.	444,25	256,26	49,14	11,34	88,78	107,00
		416,85	251,39	48,96	10,75	86,25	105,43
	частка, %	100,0	60,30	11,74	2,57	20,69	25,29
	рівень вик-я, %	93,80	98,09	99,63	94,79	97,15	98,53
2012	млрд. грн.	533,12	308,56	60,01	15,13	104,74	128,68
		492,45	298,95	58,45	13,64	101,56	125,30
	частка, %	100,0	60,70	11,86	2,77	20,62	25,44
	рівень вик-я, %	92,37	96,88	97,40	90,15	96,96	97,37
2013	млрд. грн.	554,50	339,91	64,96	15,42	111,96	147,57
		505,84	325,81	61,56	13,66	105,53	145,06
	частка, %	100,0	64,41	12,17	2,70	20,86	28,68
	рівень вик-я, %	91,22	95,85	94,76	88,58	94,25	98,29
2014	млрд. грн.	588,23	345,67	64,11	16,43	113,00	152,13
		523,12	309,11	57,15	13,85	100,11	138,00
	частка, %	100,0	59,08	10,92	2,64	19,13	26,38
	рівень вик-я, %	88,93	89,42	89,14	84,29	88,59	90,71
2015	млрд. грн.	717,2	392,86	75,44	17,86	121,13	178,43
		679,8	377,77	71,01	16,23	114,19	176,34
	частка, %	100,0	55,57	10,44	2,38	16,79	25,94
	рівень вик-я, %	94,78	96,15	94,12	90,87	94,27	98,82

терним її зменшенням у 2014–2015 рр. За період 2010–2015 рр. питома вага видатків зведеного бюджету на соціальну сферу скоротилася на 8,84 відсоткових пункти. Так, якщо у 2010 р. на 1 грн. видатків зведеного бюджету України 63,51 коп. надходило на фінансування соціальної сфери, то у 2015 р. – лише 55,57 коп.

Якщо за критерій ефективності бюджетної політики у соціальній сфері брати показник рівня виконання зведеного бюджету за видатками, то слід відмітити стійку неефективність. Адже у жодному з років у період 2010–

2015 рр. 100-відсоткового виконання плану чи його перевиконання не було досягнуто.

Зважаючи на негативну тенденцію останніх років щодо виконання бюджету за видатками, вважаємо, що однією з причин такої ситуації є недосконале бюджетне планування як за доходами, так і за видатками.

Попри постійне зростання видатків зведеного бюджету на соціальну сферу основні результативні індикатори її функціонування та розвитку є негативними. На це вказують показники демографічної ситуації, стану охорони здоров'я, освіти, духовного і фізичного розвитку, рівня життя населення.

Звичайно, вирішити усі проблеми функціонування та розвитку соціальної сфери за рахунок бюджетних коштів неможливо, однак оцінити ефективність їх розподілу і використання в межах наявних бюджетних ресурсів на кожен зокрема напрям соціальної сфери є необхідним та першочерговим завданням. Адже проблема бюджетного фінансування соціальної сфери в Україні криється не тільки у дефіциті бюджетних ресурсів, а й у їх ефективному, цільовому і раціональному використанні. Така ситуація сприяє зростанню у суспільстві соціальних ризиків, а відтак – соціальної напруги, підґрунтям якої є: значне розшарування населення за рівнем доходів, зростання бідності, послаблення соціального захисту, погіршення умов праці, зростання вартості освітніх та медичних послуг, структури харчування та ін.

В Україні використовується Концепція застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі [10] з метою надання обґрунтованої оцінки ефективності використання бюджетних коштів. Оцінка ефективності використання бюджетних коштів враховує кількісні й якісні показники результативності реалізації державної бюджетної програми. Ці показники підтверджуються статистичною і бухгалтерською звітністю. До недоліків, пов'язаних із використанням положень Концепції, деякі науковці і практики відносять те, що оцінка ефективності реалізації державної програми зводиться до контролю за виконанням планових показників та пошук причин відхилення від плану. Тобто – до забезпечення виконання показників бюджетного фінансування програми, а не на її результативність та досягнення соціального ефекту від проведення державної цільової програми.

Із затвердженням Методичних рекомендацій щодо проведення оцінки економічної і соціальної ефективності виконання державних цільових програм [11] в основу

аналізу й оцінки реалізації державної цільової програми покладено експертні висновки щодо важливості показників оцінки програми та рівень важливості реалізації самих програм. Проте ці рекомендації, за твердженням аналітиків [5, 6, 14], також не позбавлені недоліків у контексті наявного суб'єктивізму з боку самих експертів.

Ще одним підходом до визначення показників оцінки ефективності бюджетної політики в соціальній сфері є динаміка підвищення якості та рівня життя населення. Такий підхід запропонований Н.В. Овчаровою та Ф.О. Журавкою [12, 204]. Авторами розроблено алгоритм оцінки ефективності державних цільових програм у соціальній сфері. Позитивним його моментом алгоритму є точність розрахунку для окремо взятої бюджетної програми; врахування при обчисленні результатів показників ефективності до проведення програми і після її реалізації; розрахунок коефіцієнтів ефективності бюджетних витрат, які відображають зв'язок між обсягом витрачених бюджетних коштів та досягнутим ефектом за обраним показником (загальним та специфічним). Проте цей алгоритм не враховує побічних впливів внутрішнього та зовнішнього середовища на реалізацію програм, які не пов'язані з видатками бюджету, але безпосередньо причетні до її результатів, а відтак, оцінка її ефективності може виявитись не точною. Водночас такий підхід є доволі ресурсо- та часозатратним, оскільки передбачає врахування великої кількості специфічних показників для реалізації кожної конкретної програми у соціальній сфері та визначення поправочних коефіцієнтів з урахуванням різноманітних факторів побічного впливу.

Детальний аналіз методик та алгоритмів оцінювання ефективності реалізації державних цільових програм у соціальній сфері дозволяє стверджувати, що жодна із них не є ідеальною та не дозволяє враху-

вати абсолютно усі критерії, чинники і важелі, які можуть справити вплив в момент проведення програми. Такої методики у світі не існує і виробити її практично неможливо. Проте підібрати необхідний методологічний апарат, який дозволив би оцінювати рівень ефективності реалізації бюджетних програм за окремими галузями, сферами діяльності у певному часовому періоді з чітким розмежуванням понять результативність та ефективність, доречно і можливо, особливо те, що стосується соціальної сфери. Оцінку ефективності бюджетної політики через виконання державних цільових програм у соціальній сфері доцільно базувати на показниках соціальної складової ефективності реалізації бюджетних програм, які дозволили б виявити вплив проведеної програми на рівень та якість життя населення (наприклад, як реалізація державної цільової програми вплинула на демографічну ситуацію в країні, рівень захворюваності чи підготовку кадрів для конкретної галузі економіки, зайнятість населення, зростання доходів громадян та інше).

У бюджетній політиці відображаються суспільні інтереси, вона сприяє реалізації функцій і завдань держави у сфері державних фінансів через основні процедури бюджетного процесу та з використанням методів і інструментів бюджетного регулювання соціально-економічних процесів.

Ефективна бюджетна політика повинна базуватися на науково обґрунтованих підходах та бути узгодженою із бюджетною доктриною держави та стратегією соціально-економічного розвитку країни. На практиці забезпеченню ефективності реалізації бюджетної політики сприятиме відповідний механізм із використання методів, інструментів та важелів (рис. 1).

Бюджетна політика у соціальній сфері передбачає нівелювання нерівномірностей ринкового механізму розподілу і перероз-

поділу доходів, розв'язання проблем подолання бідності, забезпечення відповідного рівня життя громадян, широкий доступ до отримання освітніх, медичних і культурних послуг домогосподарств з огляду на поступове зниження рівня соціальних зобов'язань держави.

Відтак, актуальним питанням для будь-якого суспільства постає визначення рівня соціальних видатків, які фінансуються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів. Розвиненим країнам світу притаманні високі стандарти соціального захисту і забезпечення громадян та відповідні рівні видатків на соціальні потреби.

Незважаючи на різні позиції щодо визначення рівня видатків соціального спрямування, не виникає сумніву, що високий рівень соціального забезпечення населення неможливий у бідній країні, тому єдиною передумовою його підвищення є реалізація стратегії прискореного економічного зростання. Спрямованість державної політики на реалізацію стратегії прискореного економічного зростання не виключає збереження наявного рівня соціальної підтримки і навіть її збільшення за умов оптимізації структури бюджетних видатків щодо забезпечення їх пріоритетного спрямування на суспільний розвиток [13, 51].

На нашу думку, до визначення напрямів ефективної бюджетної політики у соціальній сфері потрібно підходити комплексно, узгоджуючи усі параметри стратегічного розвитку соціальної сфери, а не фрагментарно, як це реалізується сьогодні шляхом запровадження світового досвіду та окремих заходів бюджетної політики у соціальній сфері: програмно-цільового бюджетування, середньострокового бюджетного планування та прогнозування тощо.

Комплексний підхід у формуванні ефективної бюджетної політики у соціальній сфері передбачає використання скла-

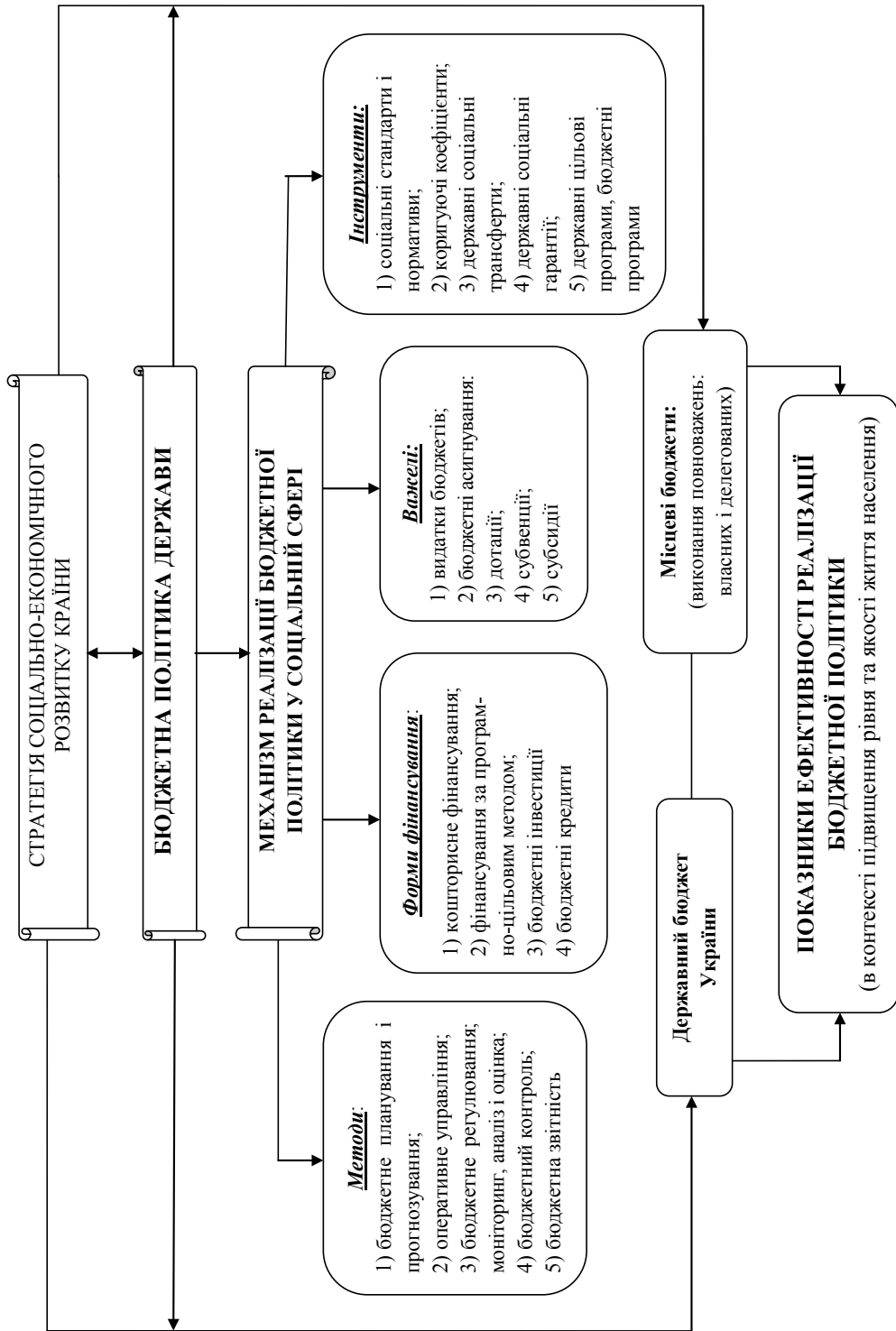

Рис. 1. Механізм реалізації бюджетної політики у соціальній сфері

дових механізму її реалізації, а саме: методів, форм, важелів і інструментів.

Методи механізму реалізації бюджетної політики характеризують засоби впливу на процес формування оптимального обсягу ресурсів і їх найбільш ефективного розміщення та використання. Серед методів механізму реалізації бюджетної політики пропонуємо виокремлювати: бюджетне планування і прогнозування, оперативне управління, моніторинг, аналіз і оцінка реалізації програм і заходів, бюджетне регулювання, бюджетний контроль за використанням фінансових ресурсів, а також бюджетний облік і бюджетна звітність. Реалізація бюджетної політики у соціальній сфері передбачає також використання різноманітних важелів та інструментів, за допомогою яких держава здатна впливати на соціальний розвиток в бажаному напрямку і у разі необхідності вносити корективи в процесі виконання програм. Важелями виступають: видатки бюджетів різних рівнів на соціальну сферу, бюджетні асигнування, дотації, субвенції і субсидії. Інструменти бюджетного формування та регулювання державних видатків формують набір засобів, які застосовуються для виконання заходів і програм, передбачених бюджетною політикою у сфері державних видатків. До інструментів механізму реалізації бюджетної політики відносимо: соціальні стандарти і нормативи, коригуючі коефіцієнти, державні соціальні трансферти, гарантії, державні цільові та бюджетні програми.

Механізм реалізації бюджетної політики у соціальній сфері здійснюється через державний і місцеві бюджети та державні цільові фонди соціального спрямування, його основною метою є підвищення рівня та якості життя населення, що розраховується шляхом визначення показників (індикаторів) за окремими групами соціальних потреб і послуг. Оцінка цих показників вказуватиме

на ефективність чи неефективність реалізації бюджетної політики у соціальній сфері. Показники ефективності реалізації бюджетної політики доцільно об'єднати у такі групи: показники рівня життя населення, показники стану здоров'я, показники рівня освіти та показники рівня доступу громадян до духовних і культурних послуг з визначенням їх порогових значень для кожного етапу соціально-економічного розвитку країни.

Висновки. Вважаємо, що у кризових умовах, які супроводжуються постійним зменшенням обсягу бюджетних ресурсів, спрямованих у соціальну сферу, розраховувати на патерналізм держави не доводиться. У такій ситуації першочерговими заходами у сфері підвищення ефективності бюджетної політики в соціальній сфері повинні стати:

- проведення бюджетних реформ, в основі яких закладено програми соціально-економічного розвитку країни, узгоджені з бюджетною доктриною держави як єдиний комплексний підхід до реалізації пріоритетних функцій і завдань держави у соціальній сфері;
- при формуванні бюджетної політики надавати пріоритети не політичним інтересам, а досягненню соціально-економічного ефекту від реалізації програм і заходів;
- забезпечення збалансованості та узгодженості основних напрямів, заходів і програм бюджетної політики держави з метою уникнення дестабілізуючих факторів впливу та сприяння досягненню позитивного ефекту;
- запровадження світового досвіду використання важелів і інструментів механізму реалізації бюджетної політики у соціальній сфері як стимул для їх ефективної діяльності;
- ефективне використання бюджетних коштів, спрямованих у соціальну сферу, шляхом диференціації навчальних і медичних закладів, установ за резуль-

татами їх діяльності, а не просте поточне фінансування, яке не сприяє ні професійному розвитку фахівців, ні якості надання освітніх і медичних послуг;

- розроблення комплексної програми з оцінювання економічної і соціальної ефективності державних цільових програм у соціальній сфері з визначенням набору показників, здатних відобразити зростання рівня та якості життя населення в результаті реалізації програми.

Напрями подальших напрацювань у цій сфері стосуватимуться більш детального дослідження науково-методичних підходів до проведення моніторингу та оцінки реалізації бюджетної політики у соціальній сфері в контексті забезпечення покращення умов та якості життя населення.

Список використаних джерел

1. Костюк І.В. *Поняття стратегії економічного розвитку країни: соціальний вимір* / І.В. Костюк // *Науковий вісник НЛТУ України*. – 2014. – Вип. 24.10. – С. 212–218.
2. Комягин Д.Л. *Словарь бюджетных терминов* / Д.Л. Комягин // *Право и экономика*. – 1997. – № 23–24. – С. 43–46.
3. Дем'янишин В.Г. *Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України: монографія* / В.Г. Дем'янишин. – Тернопіль : ТНЕУ, 2008. – 439 с.
4. Федосов В. *Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: монографія* / В. Федосов, В. Опарін, С. Львовичкін ; за наук. ред. В. Федосова. – К. : КНЕУ, 2002. – 387 с.
5. Сергієнко Л.К. *Теоретичні основи формування національної бюджетної політики України* / Л.К. Сергієнко // *Глобальні та національні проблеми економіки*. – 2015. – Вип. 7. – С. 738–742.
6. Овчарова Н.В. *Оцінка ефективності бюджетної політики в соціальній сфері* / Н.В. Овчарова // *Стратегія розвитку України*. – 2014. – № 1. – С. 164–174.

7. Богомолова Н.І. *Ефективність бюджетної політики в системі фінансової безпеки держави* / Н.І. Богомолова // *Ефективна економіка*. – 2011. – № 11 (електронне фахове видання).

8. Громова Н.Н. *Анализ подходов к оценке эффективности бюджетных расходов* [Электронный ресурс] / Н.Н. Громова. – *Режим доступа* : <http://uecs.ru/uecs40-402012/item/1215-2012-04-03-05-48-42>.

9. *Звіти про виконання Зведеного бюджету України у 2010-2015 рр., представлені Державною казначейською службою України* [Електронний ресурс]. – *Режим доступу* : <http://www.treasury.gov.ua>

10. *Концепція застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.09.2002 № 538-р.* [Електронний ресурс]. – *Режим доступу* : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/538-2002%>

11. *Наказ Міністерства економіки України "Про затвердження методичних рекомендацій щодо проведення оцінки економічної і соціальної ефективності виконання державних цільових програм"* від 24.06.2010 р. № 742 [Електронний ресурс]. – *Режим доступу* : <http://document.ua>

12. Журавка Ф.О. *Оцінка ефективності реалізації державних цільових програм у соціальній сфері* / Ф.О. Журавка, Н.В. Овчарова // *Бізнесінформ*. – 2014. – № 6. – С. 202–206.

13. *Максюта А. Бюджетна складова суспільного розвитку* / А. Максюта, І. Чугунов // *Вісник КНТЕУ*. – 2012. – № 3. – С. 45–54.

14. *Лазебник Л. Роль бюджетної політики у становленні та розвитку соціальної держави* / Л. Лазебник, С. Рибак // *Теоретичні та прикладні питання економіки*. – 2014. – № 1 (28). – С. 176–189.

References

1. Kostiuk, I.V. (2014). *Poniattia stratehii ekonomichnoho rozvytku krainy: sotsialnyi vymir* [Concept of the strategy of economic development: the social dimension]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy* –

Scientific bulletin NLTU of Ukraine, 24.10, 212-218 [in Ukrainian].

2. Komiagin, D.L. (1997). *Slovar byudzhetnykh terminov* [Glossary of budgetary terms]. *Pravo i ekonomika – Law and economics*, 23-24, 43-46 [in Ukrainian].

3. Demianyshyn, V.G. (2008). *Teoretychna kontseptualizatsiia i praktychna realizatsiia biudzhetnoi doktryny Ukrainy* [Theoretical conceptualization and practical implementation of fiscal doctrine of Ukraine]. Ternopil: TNEU [in Ukrainian].

4. Fedosov, V.M., Oparin, V.M., Lovochkin, C.I. (2002). *Finansova restrukturyzatsiia v Ukraini: problemy i napriamy* [Financial restructuring in Ukraine: challenges and directions]. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].

5. Sergienko, L.K. (2015). *Teorenychni osnovy formuvannia natsionalnoi biudzhetnoi polityky Ukrainy* [Theoretical foundations of national fiscal policy Ukraine]. *Globalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and national economic problems*, 7, 738-742 [in Ukrainian].

6. Ovcharova, N.V. (2014). *Otzinka efektyvnosti biudzhetnoi polityky v sotsialnyi sferi* [Evaluating the effectiveness of fiscal policy in the social sphere]. *Stratehiia rozvytku Ukrainy – Strategy development of Ukraine*, 1, 164-174 [in Ukrainian].

7. Bogomolova, N.I. (2011). *Efektivnist biudzhetnoi polityky v systemi finansovoi bezpeky derzhavy* [The effectiveness of fiscal policy in the financial security of the state]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 11 [in Ukrainian].

8. Gromova, N.N. (2015). *Analiz podhodov k otsenke effektivnosti byudzhetnykh rashodov* [The analysis of approaches to evaluating the effectiveness of budget expenditures]. Available at: <http://uecs.ru/uecs40-402012/item/1215-2012-04-03-05-48-42>.

9. *Zvity pro vykonannia Zvedenogo biudzhetu Ukrainy za 2010-2015 rr., predstavleni Dershavnoiu kaznacheiskoiu sluzhboiu Ukrainy* [Reports on the implementation of the consolidated budget of Ukraine in 2010-2015]. Available at : <http://www.treasury.gov.ua>.

10. *Kontseptsiiia zastosuvannia prohramno-tsilovoho metodu v biudzhetnomu protsesi: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14.09.2002* [The concept of the program target method in the budgetary process. The Cabinet of Ministers of Ukraine]. (2002, September, 14). Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/538-2002%>.

11. *Nakaz Ministerstva ekonomiky Ukrainy "Pro zatverdzhennia metodychnykh rekomendatsii shchodo provedennia otsinky ekonomichnoi i sotsialnoi efektyvnosti vykonannia derzhavnykh tsilovykh prohram"* vid 24.06.2010 r. № 742 [Order of the Ministry of Economy of Ukraine "On approval of guidance on the assessment of the economic and social performance of government programs"]. (2010, June, 24) Available at: <http://document.ua>.

12. Zhuravka, F.O., Ovcharova, N.V. (2014). *Otsinka efektyvnosti realizatsii derzhavnykh tsilovykh prohram u sotsialni sferi* [Evaluating the effectiveness of the implementation of government programs in the social sphere]. *Biznesinform – Business inform*, 6, 202-206 [in Ukrainian].

13. Maksyuta, A. (2012) *Biudzhetna skladova suspilnoho rozvytku* [Budget component of social development]. *Visnyk KNTEU – Bulletin of KNTEU*, 3, 45-54 [in Ukrainian].

14. Lazebnyk, L., Rybak, S. (2014). *Rol biudzhetnoi polityky u stanovlenni ta rozvytku sotsialnoi derzhavy* [The role of fiscal policy in the development of the welfare state]. *Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky – Theoretical and applied economic issues*, 1, 176-189 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.05.2016